

Ks. Romuald Jalbrzykowski Arcybiskup, *U źródeł sakramentalnych łaski i miłości Bożej*. Wilno. Skład Główny w Księgarni św. Wojciecha, str. 516.

Warunki współczesnego życia duchowego, zwłaszcza jednak wymogi apostołstwa Akcji Katolickiej uwypukliły pierwszorzędne miejsce, które uświęcenie się przez sakramenta św. zajmować winno w życiu każdego chrześcijanina. Pełne korzystanie z łask udzielonych nam przez sakramenta św. bywa nierzadko utrudnione a nawet uniemożliwione z powodu bądź to nieświadomości sobie nauki o źródłach łaski i miłości Bożej, bądź też z braku wewnętrznego wyrobienia i życiowej konsekwencji.

J. E. Ks. Metropolita Wileński obdarzył nas w czas książką, która zawiera w 41 rozdziałach rozłożoną teologię o sakramentach św. Można ją śmiało nazwać „Przewodnikiem pełni życia sakramentalnego”.

Cel pracy, mianowicie pouczenie i zachęcenie wiernych do godnego i pobożnego korzystania z sakramentalnych źródeł świętości osiągnął Dostojny Autor znakomicie przez wykład podstawowych prawd o sakramentach św. z ciągłym uwzględnieniem życia praktycznego i pobożności świeckiego katolika.

Zarówno w pozytywnym opisie nauki jak i w omówieniu problemów, które się dla nowoczesnego człowieka z poznaniem i korzystaniem z sakramentów św. wiążą. Czcigodny Autor roztacza bogate skarby nauki Ewangelii

św., Ojców Kościoła i Orzeczeń Soborów i Encyklik Papieskich. Umiejętne wnikanie w umysłowość i usposobienie współczesnego katolika podyktowało wybór materiału i poruszonych zagadnień. Tym sposobem J. Eks. Ks. Metropolita Wileński stworzył poważny przedmiot lektury religijnej i bardzo pożyteczny podręcznik wykładów i kursów z dziedziny sakramentologii dla użytku duchowieństwa i laikatu katolickiego.

W drugim wydaniu, które zapewne stanie się koniecznością, pragnęlibyśmy widzieć rozprawdowaną naukę uzasadniającą wczesną i codzienną Komunię św. (Sum. Theol. III a qu 73 art. 3).

Charaktery chrztu św. i bierzmowania stanowią jedną z najważniejszych podstaw apostołstwa Akcji Katolickiej zwłaszcza wyznawania, głoszenia i obrony wiary (S. Theol. III. qu 71 art. 4 ad 2, qu 72 art. 1—11).

Zarówno kapłani nauczający wiary i życia chrześcijańskiego, jak i katolicy świeccy odczuwający dotkliwie brak uświadomienia i pełni realizacji życia katolickiego, z bardzo wielkim pożytkiem przestudiują doskonałą książkę J. Eks. Ks. Arcybiskupa Jalbrzykowskiego.

Specjalną korzyść jednak będą mogli z niej wyciągnąć rodzice i wychowawcy oraz członkowie stowarzyszeń Akcji Katolickiej.

Praca winna być ozdobą księgozbioru, umysłu i życia każdego Polaka-katolika, pragnącego dążyć do pełni życia chrześcijańskiego.

Ks. Kazimierz Kowalski

Ks. Klawek, Aleksy, „Psalterz”, Nowy przekład Wulgaty. Lwów 1938, Biblioteka Religijna. 3 zł (w oprawie).

Kto zdaje sobie sprawę z trudności tekstualnych, filologicznych oraz teologicznych, jakie piętują się przed tłumaczem psalmów, ten każdy nowo ukazujący się przekład psalmów weźmie do ręki z dużą ciekawością, ale też z pewną obawą. Ciekawym będzie stwierdzić, jak uczony tłumacz rozwiązał liczne sporne kwestie i jakiego znaczenia doszukał się w wierszach trudnych i ciemnych. Obawę zaś odczuwać będzie wobec pokusy, jakiej ulegają niektórzy „tłumacze”, aby prześliznąć się przez miejsca sporne frazesem lub zastawić się licencją poetycką, która niczego nie wyjaśnia. Takie „tłumaczenie” może nawet pod względem formy wypaść udatnie; lecz nie będzie w mocy w rzeczy samej przekładem a raczej parafrazą lub nowym utworem, który natchnieniem swe czerpał z psalmów.

Nazwisko ks. dr. Klawka, profesora U. J. K. we Lwowie i uczonego biblisty, kazalo z góry spodziewać się, że nasz dorobek naukowy na polu biblistyki zostanie przez jego pracę rzetelnie wzbogacony. Teraz, gdy mamy już w ręku nowe tłumaczenie psalmów, możemy nadto stwierdzić z radością, że zyskaliśmy psalterz, który jest wiernym i sumiennym przekładem słowa bożego, a równocześnie misternym i pięknym odbiaskiem oryginału pod względem formy i stylu.

Autor nasz nie ułatwiał sobie i tak już trudnego zadania. Nie sięgnął prosto do hebrajskiego oryginału, pozostawiając innym troskę o poprawienie; lecz użył przy tłumaczeniu jako punktu wyjścia łacińskiej Wulgaty. Tekst łaciński zalecał się z względów naukowych jak też i liturgicznych. Wiadomo, że Wulgata jako tłumaczenie Septuaginty ma bardzo często przewagę nad tekstem masoreckim.

Liturgia nasza zaś stosuje wszędzie (poza drobnymi wyjątkami) tłumaczenie Wulgaty. Autor tłumaczy więc zasadniczo z łacińskiego tekstu. Równocześnie pamięta jednak o tekście hebrajskim i o wersji greckiej. Tam gdzie Wulgata jest niezrozumiała, lub gdzie zawiera filologiczne błędy i usterki koryguje je i prostuje wedle lepszej lekcji hebrajskiej lub greckiej. Przy tym jest tłumaczenie nasze bardzo przekonującym dowodem na naukową wartość łacińskiej Wulgaty. Z nowego polskiego przekładu wynika, że tłumacz łaciński wyrażał jakąś ukrytą myśl nawet tam, gdzie tekst Wulgaty wydaje się być niezrozumiałym i zagmatwanym. Tak staje się np. pierwsza część ps. 18 przez nasze tłumaczenie polskie jasną i zrozumiałą, chociaż w Wulgacie zbywa właśnie na tej jasności.

Autor nasz naśladuje rytmiczny styl hebrajskiego oryginału — zatracony w Wulgacie, która przejęła tzw. „styl biblijny” wersji greckiej. Wiersze znów łączy w strofy, które tworzą pewną jednostkę logiczną. Przez to staje się każdy psalm przejrzysty i zrozumiały. Nawet bez komentarza i bez długich i nużących dopisków jest czytelnik w stanie zrozumieć zasadniczą myśl danego psalmu — co należy poczytać za wielką zaletę tłumaczenia. Wskazuję na przykład na ps. 92 opisujący chwilę stworzenia: w tłumaczeniu polskim ujawnia się myśl poety bez wszelkiej trudności.

Zdając sobie skrupulatnie sprawę z właściwości hebraizmu zawartych w Wulgacie, odbiega autor świadomie od utartego sposobu tłumaczenia niektórych zwrotów. Ps. 147 ma w 5 w. „Qui dat nivem sicut lanam: nebulam sicut cinerem spargit. (6 w.) Mittit erythallum suam sicut buccelas etc.” Zazwyczaj tłumaczy się te wiersze następująco: On daje śnieg jak wełnę, a mgły rozsypuje jak popiół. On ciska lód jak bryły

itd. Nasz autor zaś tłumaczy: „On śniegiem jak wełną otula, rozściela mgłę by popiołu tumanu, a grad zsypuje jak chleba okruchy...” Słusznie dopatruje się bowiem figury pars pro toto w cimerem i mówi o tumanach popiołu, który rozspany w biały pył snadnie może być obrazem mgły. — Liczne rzeczowniki hebrajskiego tekstu w status constructus tłumaczy autor przez przymiotniki; więc „laudate eum in firmamento virtutis eius” (ps. 150) znaczy: „chwalcie Go nad nieboskłonem potężnym”. Krótki triumfalny okrzyk ps. 135 rozszerza Wulgata mniej dobrze w długie zdanie: „bo wiekuiste Jego miłosierdzie!” Wyraz veritas tłumaczy słusznie prawie wszędzie przez „szczerłość”. „Vera iudicia” to wyroki „na prawdzie oparte”. Przy czasownikach uwzględnia autor słusznie czas wskazany przez kontekst bez względu na formę łacińską.

Autor dopiął swym przekładem tego, że dopiski i komentarze stały się nieomal zbyt liczne: jest to niewątpliwie wielki sukces, o który nie każdy mógł się pokusić. Zarazem wskazuje na trafność tłumaczenia.

Piękny ten przekład czyta się miło i potoczyscie. Aby wyczuć tym lepiej rytmikę wierszy, trzeba je głośno czytać. Do szczególnie udanych pod tym względem zaliczyłbym ps. 1, 10, 138.

Przekład ks. Klawka jest wynikiem długiej i żmudnej pracy; nigdzie nie jest lekką improwizacją. Styl polski piękny i przystosowany do treści: raz poważny, to znów pełen polotu.

W tłumaczeniu ks. Klawka zyskaliśmy przekład psalmów, który odpowiada pod wszelkimi względami wymaganiom współczesnej nauki. Kapłanem odmiawiającym psalmy brewiarzowe stanie się on cennym i jasnym komentarzem. Równocześnie trzeba jednak polecić ten psalterz na-

szej katolickiej inteligencji, która z wielkim pożytkiem dla duszy znów modlić się będzie na tym najstarszym modlitewniku chrześcijańskim, uświęconym ustami Chrystusa.

Ks. Seweryn Kowalski.

Anton Koch S. J. „Homiletisches Handbuch”, 3 Band, Freiburg i. Br., Herder 1938, str. 484.

Ukazał się już trzeci tom wielkiego dzieła homiletycznego jezuitę Antoniego Kocha. Całość dzieła obejmować będzie 10 grubych tomów. Ma uwzględniać całokształt prawd chrześcijańskich, ujętych w 8 organicznie po sobie następujących częściach Części te są: Bóg, Chrystus, Kościół, łaska, życie religijne, życie społeczne, życie prywatne, życie doskonałe. Każda z tych części opracowana jest i rozłożona na sto mniej więcej tematów. Pierwsza połowa dzieła (Homiletisches Quellenwerk) podawać będzie materiał kaznodziejski do odnośnych tematów, druga połowa (Homiletisches Lehrwerk) homiletyczne rozwinięcie tematów w szkicach, planach i praktycznych wskazówkach. Dwa tomy uzupełniające, piąty i dziesiąty, mają zawierać: klasyczne wzory kazań wielkich kaznodziejów (tom 5-ty), oraz propozycje i plany do różnych cykli i kazań okolicznościowych (tom 10-ty). Będzie to więc dzieło poniekąd monumentalne. Autor pragnie spełnić głównie ten cel, by pilnie dziś zajęтым duszpasterzom podać w bezpośrednio użytecznej formie i dostatecznej obfitości pomoce do nauczania wiernych prawd wiary. Pomoce te w pierwszym rzędzie służyć mają do kazań, ale nadto również i do katechez, konferencji, wykładów itd.

Obecny tom trzeci podaje materiał do części piątej i szóstej (z wspomnianych ośmiu), pt. „życie z Bogiem” i „życie w społec-

ności". Część piąta uwzględnia 94 tematy, część szósta 90 tematów. Oto niektóre z nich — w części piątej: religia, wiara, niewiara, materializm, panteizm, drogi do niewiary, wątpliwości we wierze, wiara i wiedza, życie z wiary, wyznanie wiary itd. W części szóstej: małżeństwo, mąż, żona, wybór małżonka, nadużycia małżeńskie, własność prywatna, kapitał, korporacje, pracodawca i pracobiorca, państwo itd. Przy każdym temacie materiał zebrany jest w następującym systematycznym porządku: 1. cytaty z Pisma św., 2. z orzeczeń Kościoła, 3. z Ojców Kościoła, 4. pisarzy Kościoła, świętych itd., 5. uczonych, poetów, 6. przykłady z Pisma św., 7. przykłady z życia świętych, 8. z historii i współczesności, 9. obrazy, porównania itd.

Dzieło to będzie więc przebogatym źródłem tematów, planów i materiałów. Przy pomocy tych materiałów można będzie na każdy ze setek podanych tematów opracować bez trudności jedno lub kilka kazań. A to tym bardziej, że przy każdym temacie odpowiednie odsyłacze wskazują na pokrewne tematy i materiały, podane na innych miejscach dzieła. Wielką jest przejrzystość dzieła. Nadto liczne spisy rzeczy alfabetyczne, rzeczowe itd. ułatwiają szybką orientację. Jest to zatem podręcznik do samodzielnej twórczej pracy kaznodziejskiej, ale tę pracę ogromnie ułatwiający i do niej zachęcający. Według słów bpa Keplera „kaznodzieja, który swe kazania sam dokładnie i sumiennie opracowuje, byłby wdzięczny za materiały, za kilka dobrych trafnych myśli, za odpowiednią dyspozycję, trafne cytaty biblijne, porównania i przykłady”. Zadanie to stara się spełnić nowy, powyższy podręcznik kaznodziejski. Jego prawdziwą wartość wykaże oczywiście dopiero dłuższa praktyka kaznodziejska kapłanów, którzy z niego korzystać będą.

Ks. Jan Kiciński

Ks. Robert Mäder, Z powrotem do Mszy św. Przetłumaczył z niemieckiego ks. Józef Wiliam Janus T. J. Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy. Księża Jezuitów — Kraków 1938, str. 158.

Dwa fundamentalne cele przyświecają kompozycji tej jasnej i śmiałej pracy, mianowicie raz czynne uczestniczenie wiernych w niekrwawej ofierze Nowego Zakonu a po wtóre związanie ofiary życia z ofiarą sakramentalną Mszy świętej. Na podstawie modlitw używanych w stałych częściach Mszy św. autor uwypukla zasadnicze zręby bardzo wysoko i zdrowo pojętego ruchu liturgicznego nawołując w lapidarnych zwrotach do odrodzenia pobożności osobistej, modlitwy parafialnej, życia indywidualnego i społecznego.

Mimo to, że w niektórych wypadkach autor zbyt upraszcza związek poszczególnych dziedzin ze Mszą świętą, jednak całość podaje każdemu czytelnikowi jasny obraz centralnego stanowiska, jakie zajmować winna niekrwawa Ofiara Chrystusa i Kościoła w pobożności i życiu nas wszystkich.

Książka nadaje się znakomicie do rozbudzenia i podciągnięcia ruchu liturgicznego w parafii i szkole.

Ks. J. P.

Miłość Chrystusowa przynagla nas, Zbiór kazań charytatywnych z dodatkiem Listów Pastorskich o miłosierdziu. Poznań 1938. Nakładem Kościelnego Instytutu „Caritas”, str. 384.

Głosić miłosierdzie, uczyć miłosierdzia, organizować miłosierdzie, czynić miłosierdzie — oto cztery podstawowe obowiązki każdego kapłana w dziedzinie tej cnoty, którą spekulacja dawnych wieków „pełnią chrześcijaństwa” nazywała. Wielką pomocą ku temu będzie świeżo wydany tom kazań charytatywnych na niedziele, uroczystości Świętych Pańskich,

Tydzień Miłosierdzia, Dni Chorych, poświęcenie zakładów charytatywnych. Obfitość materiału (4 kazań na IV niedzielę po Świątkach, 13 kazań na Tydzień Miłosierdzia) różnorodność tematów i na ogół staranny dobór współpracowników polecają tę jedyną w swoim rodzaju książkę każdemu duszpasterzowi. Przydało by się jeszcze kazanie na święto św. Jana Kantego, i św. Antoniego Padewskiego, wielkich jałmużników. Ks. J. K.

Arcybiskup Dr Konrad Gröber, Handbuch der religiösen Gegenwartsfragen Herder. Freiburg i. B., str. 671.

W przedmowie ożywionej głęboką wiarą i prawdziwą miłością Ojczyzny, dostojny autor określa cel tego bardzo aktualnego i pożytecznego słownika: pragnie on dać odpowiedź na zarzuty skierowane przeciwko Kościołowi Katolickiemu w współczesnych Niemczech i tym samym przyczynić się do duchowego zjednoczenia chrześcijan oraz do skutecznego przeciwstawiania się bolszewizmowi.

W alfabetycznym porządku znajdujemy poszczególne tematy opracowane pod względem historycznym jak i ideowym. Wykład palących problemów jest jasny, spokojny, pozytywny. Przemawia on tak do umysłów prostych jak do dusz wykształconych, dla których na końcu każdego artykułu dołączono spis literatury.

Poruszone w słowniku podręcznym zagadnienia dotyczą co prawda w pierwszym rzędzie duchowego położenia Trzeciej Rzeszy, niemniej jednak niektóre z nich (jak np. Stary Testament, Inkwizycja, Indeks, Kościół, Apostolstwo świeckich, Komunizm, Sredniowiecze, Pokój społeczny) zainteresują każdego kapłana, który chodzi około dusz borykających się z problematyką współczesnego życia.

Książka ta doznała w Niemczech olbrzymiego powodzenia i może oddać wielkie usługi duszpasterzowi i prefektowi zwłaszcza w tych częściach Polski, w których wpływ hitleryzmu daje się we znaki.

Ks. J. G.

Bolszewizm. Praca zbiorowa. Lublin Uniwersytet 1938, stron VIII+325.

Od szeregu lat Katolicki Uniwersytet Lubelski organizuje wykłady dla duchowieństwa o aktualnych tematach jak Kościół, Kultura i Cywilizacja, Bolszewizm, Korporacjonizm. Bolszewizm stanowił przedmiot III Uniwersyteckich Wykładów w roku 1937.

Kompetentni prelegenci (Księża Pastuszka, Stopniak, Szymański, Goliński, Surdacki, PP. Kozłowski, H. Dembiński, Czuma, Strzeszewski, Dobraszyński) omówili poszczególne problemy wiążące się z komunizmem. Fachowy, na poziomie utrzymany wykład współczesnej rzeczywistości rosyjskiej rzuca duże światło na istotę, dynamikę i niebezpieczeństwo komunizmu. Lektura tego zajmującego, jedynego w swoim rodzaju w języku polskim wydanego tomu uświadomi duchowieństwo i laikat polski o prawdziwym obliczu bolszewizmu, o jego zamiarach i zachęci do walki z największym wrogiem religii i kultury XX wieku. Książka jest godną gorącego polecenia i najszerszego rozpowszechnienia. Ka. K. K.

Świat katolicki w dążeniu do odnowy obyczajów. Pamiętnik I Międzynarodowego Katolickiego Kongresu Przeciwoholowego w Warszawie 11—14 września 1937 r. Poznań 1938, str. 208.

Ruchliwa Centrala Katolickiego Związku Abstynentów w Poznaniu wydała w języku polskim przemowy, referaty i uchwały

Kongresu Warszawskiego, do których przedmowę napisał J. Em. Ks. Kardynał van Roey Prymas Belgii, a słowo końcowe śp. Ks. Biskup Scheiwiller. Bogata treść referatów wygłoszonych przez pierwszorzędnych znawców zagadnień udostępniona jest polskiej publiczności w wzorowej szacie graficznej. Duszpasterz znajdzie w tej cennej książce materiał do przemówień i kazań o umiarkowaniu i wstrzeźliwości oraz przedmiot poważnej lektury i gruntownego uświadomienia się w tej tak ważnej dla kapłana XX wieku dziedzinie.

Ks. F. G.

Dr Geory Feuerer, *Unsere Kirche im Kommen. Begegnung von Jetztzeit und Endzeit.* Herder, Freiburg i. Br. 1937, str. 236. Cena 3.60 RM — 25%.

Kościół jako stróż prawdy objawionej, jako dziedzic łaski sakramentalnej jako mistyczne Ciało Chrystusa stanowi w obecnych czasach przedmiot wzrastającego zainteresowania się zarówno teologów zajętych obroną i uzasadnieniem wiary, jak i dogmatów, jak wreszcie historyków, liturgistów i duszpasterzy, którzy pragną odrodzić współczesne życie modlitwy i cnoty katolików.

Pogląd na całość dziejów Królestwa Chrystusowego na ziemi posiada swoją wyjątkową wartość w odnoszeniu do poznania istoty Kościoła i jego roli w historii ludzkości. Pogląd ten zaczerpnąć możemy tylko ze źródeł prawdy objawionej.

Ks. Feuerer podaje nam w swej głębokiej z żywego ducha wiary zrodzonej pracy znakomite teologiczne uzasadnienie tej celowości, która zawiera się w istocie i w życiu Kościoła a wskazuje na pełnię czasów, na drugie chwalebne przyjście Chrystusa. Wszystkie dziedziny istnienia i żywotności Kościoła są powiązane z nauką o ostatecznym dojściu Króle-

stwa Chrystusowego do mety i zrozumiane w zależności od tego, co się w Ciele mistycznym Chrystusa jeszcze spełnić ma.

Odsłania się tym sposobem najpierw tajemnica sakramentalna Kościoła, przez którą wszystko to, co ograniczone i ludzkie wkłada się w tajemnicze rządzenie Woli Bożej.

Zrozumialszym staje się też historyczne bytowanie Kościoła, którym urzeczywistnić się mogą, analogicznie, coraz to nowe struktury wchodzące w intymne związki z kulturami przez Królestwo Boże na ziemi uszlachetnionymi.

Kościół Chrystusowy jest wreszcie społeczeństwem nadprzyrodzonym i widzialnym zarazem. Ciągły wzrost tej społeczności — Kościoła stanowi sprawdzian i gwarancję, że tajemnica bosko-ludzka, którą Kościół w sobie zawiera, jeszcze ostatecznie się nie spełniła.

Wszystkie w chwili obecnej bardzo aktualne objawy życia Kościoła, jak Akcja Katolicka i Misyjna, ruch liturgiczny i eucharystyczny, jako też nauczycielskie posłannictwo Kościoła św. są w perspektywie wiary uchwycone i wytrawnie określone. Tym samym podaje książka Feuerera wszystkie elementy doskonałej orientacji wobec nowoczesnych prądów umysłowych i społecznych. Są one naszkicowane na tle integralnie katolickiego poglądu na obecne położenie Kościoła oraz na rolę, którą mistyczne Ciało Chrystusa spełnić ma w dziejach współczesnej i przyszłej ludzkości.

Ks. F. P.

P. Wendelin Meyer, P. Paschalis Neyer O. F. M., *Lebendige Seelsorge I Bd. VIII+368 str.* 5.20 RM — 25%. Freiburg i. Br. 1937. Herder.

Warunki pracy duszpasterskiej w Trzeciej Kzeszy uległy znacznym zmianom, które głęboko przeobraziły duchowe oblicze

współczesnych Niemiec. Na tym tle powstał problem dostosowania metod duszpasterzowania do nowego położenia, by pozostać nadal w żywym kontakcie z nowoczesnym katolikiem.

Wydawcy tego pierwszego tomu zabrali się poważnie do dzieła zapraszając do opracowania poszczególnych dziedzin, problemów i środków duszpasterstwa wybitnych fachowców danego przedmiotu. Tak Piotr Wust omawia położenie duchowe współczesnych Niemców, — Steinbüchel położenie religijne, podczas gdy O. Kösters zwraca uwagę na naukę o Kościele nieomylnym Stróżu prawdy objawionej i Ciele mistycznym Chrystusa jako na właściwą treść nowoczesnego uzasadniania wiary.

Znaczenie syntezy teologicznej dla duszpasterstwa uwypukla Ks. Grabmann, Ks. Stonner opisuje rolę Pisma św. w odrodzeniu współczesnego człowieka, Ks. Schmaus gorąco poleca dogmatyczne szkolenie wiernych. Głębokie uwagi o pogłębieniu pobożności przez liturgię podał Ks. Söhngen, Ks. Arcybiskup Gröber zwraca uwagę na wartość sztuki religijnej, podczas gdy znany homileta Donders streszcza w kilku punktach program unowocześnienia kaznodziejstwa.

Znaczenie rodzimych wartości w życiu katolickim podkreśla Ks. Bopp, wytrawny artykuł o stosunku kleru do Akcji Katolickiej umieścił O. Neyer. Nadzwyczaj ciekawe są zdania pastoralno-psychologiczne duszpasterstwa sformułowane przez kapucyna O. Schultego. O specjalnych stosunkach duszpasterskich w diasporze niemieckiej istniejących pisze O. Breitenstein, o znaczeniu pracy i książki O. Schröder.

Na specjalne wyróżnienie zasługuje artykuł Ks. Algermissena o bolszewizmie, jako o największym ideowym i moralnym niebezpieczeństwem naszych czasów.

Podczas gdy artykuł wstępny O. Meyera: „duszpasterstwo na podstawie głębokiego poglądu religij-

nego“ posiada znaczenie ogólne, rozprawa końcowa: „odrodzenie katolickie przed 100 laty“ Ks. Felsa dotyczy wyłącznie stosunków niemieckich.

Daremny trudem było by wliczyć wszystkie arcyciekawe wnioski i zachęty zawarte w artykułach tak wytrawnych fachowców. Duch jednak bijący z tej bardzo ciekawej książki posiada pewne wspólne rysy. Są nimi najpierw wielki blask żywej wiary i mocnej nadziei. Poza tym stwierdzić można nastawienie otwarte na to, co w nowych czasach jest dobrego, bez żalowania zaniku form przestarzałych. Wreszcie uderza wielki optymizm i męstwo w określeniu zdobywczych celów duszpasterstwa nowoczesnego. Z całości wysnuć można piękną i prawdziwą wizję św. Kościoła katolickiego, który wiecznie żyjący, młody i zdobywczy rośnie poprzez wieki ludzkich dziejów ku pełni Pokoju Chrystusowego w Królestwie Chrystusowym. Ka. K. K.

Ks. Dr. Józef Pastuszka, Prof. K. U. L. Psychologia indywidualna. Studium krytyczne. Lublin 1938, str. 160 (Wyd. Tow. Naukowego Kat. Uniw. Lubelskiego t. 26).

Kierunek psychologiczny zapoczątkowany przez Wiedeńskiego profesora Adlera stanowi w Polsce przedmiot żywych zainteresowań — nie tyle dla poglądów ściśle psychologicznych ile zwłaszcza dla wynikłości wychowawczych, szeroko u nas stosowanych.

Toteż pożytecznego dzieła dokonał znany z swej bogatej działalności profesor lubelski przez to, że rozpatrzył krytycznie zasady i główne rezultaty psychologii indywidualnej. Po zwięzłym określeniu powstania i rozwoju tego kierunku psychologicznego autor uwypuklił w pierwszej części przewodnie jego idee, mianowicie finalistyczne pojęcie życia ludzkiego, nadto ogólne jego prawa: da-

zenie do przewagi, uczucie małej wartości i uczucie społeczne, poza tym interpretacje psychologiczne sfery poznania i woli, życia religijnego i marzeń sennych, wreszcie postulaty wychowawcze wspomnianej psychologii, mianowicie zachowanie czystości „stylu życiowego” danej jednostki, rozbudzenie odwagi bez uciekania się do przymusu ni autorytetu ni kari, oraz rozwinięcie uczuć społecznych, tudzież koedukacja.

W drugiej części swej rozprawy Ks. Pastuszka wykazuje punkty styczności i różnicowe zachodzące między psychologią indywidualną a współczesnymi prądami umysłowymi jak materializm ewolucjonistyczny, psychologia głębi, empiryzm psychologiczny, woluntaryzm Nietzschego, fikcjonalizm Vaibingera, psychologia życia i psychologia personalistyczna. Osobne paragrafy poświęca autor stosunkom psychologii indywidualnej do psychanalizy Freuda oraz innych, do socjalizmu i do światopoglądu chrześcijańskiego.

Część trzecia zawiera ocenę psychologii Adlerowskiej w dziedzinie charakteru człowieka, dążeń władczych, uczucia małowartościowości, uczucia społecznego i ideałów psychologiczno-pedagogicznych.

Studium o psychologii indywidualnej posiada zalety poprzednich prac autora, mianowicie sumiennie opracowane streszczenie głównych zasad badanego systemu, genetycznie rozpatrywane związki z umysłowymi prądami współczesnymi, krytycznie oceniona wartość danego systemu. Nad niektórymi punktami, zwłaszcza nad wychowawczymi wynikłościami, można by się znacznie szerzej rozwinąć zważywszy że problem koedukacji i zagadnienia wychowania rodzinnego posiadają w chwili obecnej już bogatą naukową literaturę katolicką.

Każdy duszpasterz, w szczególności jednak każdy prefekt przeczyta wywody Ks. Pastuszki z wielkim pożytkiem dla swej pra-

cy. Poleca się ją również nauczycielstwu katolickiemu, zwłaszcza młodszemu, wychowanemu na podręcznikach inspirowanych przez psychologię Adlera. Wreszcie i rodzice będą mogli dużo korzystać z jasnego wykładu i z zasadniczej oceny tego psychologicznego kierunku.

Ks. K. Kowalski.

Bildung zum Christen. Referate der 7. Wiener Seelsorgertagung (27. XII. 1937) herausg. von Dr. Karl Rudolf. Wien I. Seelsorgerverlag. Str. 166.

Na tle Encykliki Piusa XI o chrześcijańskim wychowaniu młodzieży referenci 7 Zjazdu duszpasterskiego w Wiedniu omówili poszczególne dziedziny wychowania człowieka ku pełni życia chrześcijańskiego.

Po słowie wstępnym J. Em. Ks. Kardynała Innitzera znajdujemy znamienity artykuł Ks. Prof. Dillersbergera o Chrystusie jako formie i sile chrześcijańskiego wychowania i nauczania.

Następują, jako treść drugiego dnia obrad, dwa referaty poświęcone naturze ludzkiej zbadanej w świetle rozumu i objawienia. Wytrawny wykład O. Bichlmaira o nowoczesnym prowadzeniu dusz zamyka sprawozdanie tego dnia Zjazdu.

Trzeci dzień obrad był poświęcony omówieniu poszczególnych konkretnych etapów wychowania młodzieży, mianowicie dziecka w wieku przedszkolnym i szkolnym, młodzieży męskiej i żeńskiej. Uwagi godne są w tym dziale referaty dwóch niewiast-katoliczek.

W następnym, ostatnim dniu omawiano gruntownie siły i środowiska wychowawcze, mianowicie rodzinę i Kościół. Na końcu znajdujemy nieco śmiało w kierunku krwi i rasy orientowany referat Ks. Proboszcza Dr. Konrada Metzgera o istocie i celu wychowania chrześcijańskiego.

Ks. J. G.